

NEKAJ RAZMIŠLJANJ OB MAJCNOMI SMRTI

Ustvarjalčevo delo je izraz živega organizma in je organično. Po vsej verjetnosti se dá pri vsakem pristnem ustvarjalcu ugotoviti njegov ritem, če ima za to literarni zgodovinar dovolj nepotvorjenih podatkov. Njegovo delo se — največkrat v skladu z življenjem — spreminja v enakomernih presledkih, to je, dobah. Zato bi te dobe do neke mere lahko primerjali lističem cveta. Le da samo do neke mere, ker so te dobe kvalitetno različne, lističi cveta pa so vsaj na videz enaki. Poznamo pa tudi bolj komplicirane rože, na primer mačehe, da ne govorimo o dragocenih orhidejah, kjer so lističi različni, čeprav ne vem, da bi bili kdaj nesimetrični. — Kar morda ni dano roži, je dano človeku, čigar telo dejansko ni simetrično, čeprav ima podobno skladen videz.

Takšna skladnost vlada v Majcnovem življenju in delu, kjer ni popolne simetrije. Prva polovica njegovega življenja in dela se začena s prvim, amorfnim sedemletjem; nadaljuje pa se v petletnih ritmičnih dobah do vključenega leta 1929, če bi to zadnje literarno amorfno petletje lahko tu prekinili. Če bi naslednje literarno amorfno petletje lahko začeli z letnico 1930, se druga polovica njegovega življenja in dela izteče z letošnjim letom, in to v treh sedemletjih (1935-56) in v treh petletjih (1956-70).

Tabela Majcnove strukture iz leta 1967, ki nam tu služi za podlago (prim. Majcnovo izbrano delo II.), je v toliko neizdelana, da na koncu manjkajo tri zadnja leta, ki jih ni bilo mogoče predvidevati, in da je kot meja med zadnjima dobama potegnjena črta med letoma 1962 — 1963, saj prav tako ni bilo mogoče predvidevati, da se od leta 1956 naprej, ko Majcen preneha literarno delati, njegov ustvarjalni ritem spet spremeni iz sedemletij v petletja.

V zadnjih petnajstih letih Majcen res ni več leposlovno ustvarjal, pač pa je pisal spomine, sodeloval pri stilizaciji svojega izbranega dela, prevajal in v intervjujih pa tudi v pismih izpričeval nenehno duhovno in stilno rast. Njegova ozaveščenost ni prenehala do smrti.

Mojo analizo njegove strukture je budno in z vso kritično ostrino spremljal. Omočil mi je nekaj važnih podatkov, ki se nanje ta analiza opira, vendar nikoli z namenom, da bi k njej pripomogel. Do zadnjega namreč zanjo v celoti ni vedel in svojo prvo objavo pa še marsikaj drugega mi je zamolčal, da sem morala vse to šele

dokazati. Razmišljal je o smislu mojega početja, in ko sem mu rekla, če drugega ne, ima vsaj ta smisel, da dokazuje organičnost pristnega ustvarjalca in ustvarjalnega dela, mi je dal prav.

O svoji smrti je veliko razmišljal, ni pa si dal sugerirati mojega, za zadnji dobi, kot rečeno, provizoričnega sistema. Če bi se bila v ta zadnja tri petletja že takrat bolj poglobila, jih dokazala in tudi vnesla v omenjeno shemo, bi si imela danes kaj očitati. Prav ta moj provizorični zaključek, brez sramu ga lahko imenujemo pomota, pa mi pomaga dokazati, da je takšna objektivna znanost močnejša od subjektivnih sugestij in špekulacij.

Majcen je bil izredno precizen, pošten in vesten človek in delavec. To vedo povedati prav vsi, ki so ga kakorkoli poznali, tudi njemu podrejeni uradniki na banovini. Ker je imel tudi temu primerno pristen in izbrušen stil, lahko tembolj obžalujemo, da je ostal od osvoboditve naprej naši javnosti čisto odmaknjen.

Ne bomo za to dolžili njega samega. Bil je pač preskromen, da bi se kjerkoli rinil v ospredje. Kriva pa je naša javnost, ki se ni niti najmanj brigala zanj. Redkokdo od naših kulturnikov je sploh vedel, da živi in kje živi.

Za primer njegove hotene zadržanosti bi navedla, da se v desetih letih njegovega podbanovanja ni nikjer uprizorila nobena njegova drama, čeprav zavzema pri nas kot dramatik še danes eno prvih mest.

Da niso dali Prešernu, Levstiku in še marsikomu pri nas za življenja dovolj priznanja, se v času nizkega nivoja naše povprečne, a odločilne inteligence nihče ne bo čudil. Da pa je pri današnji ravni naše inteligence, ki si domišlja, da ne zaostaja ne za Evropo niti za svetom, kaj takšnega mogoče, temu se samo tisti ne bo čudil, ki pozna strukturo našega naroda od znotraj. Ni slučaj, da sta v istem času umrla naša dva največja doslej živeča klasična ustvarjalca — umetnika besede — Stanko Majcen in Stane Sever. Ni samo krstno ime obema skupno, tudi dopolnjujeta se. V marsičem, ne le v načinu, kako je poni glavo »kulturno« povprečje odločalo o njuni usodi. Redkokateri narod ima toliko talentov kot Slovenci, najbrž pa pred nami nobeden ne prednjači v sposobnosti uničevanja vsega plemenitega in nadpovprečnega, dokler to še telesno živi.

Nekateri si danes prizadevajo, da bi iztrebili zadnjo senco humanizma. Ne zavedajo se, da je pravi humanizem večen, dokler je pač večen ustvarjalni človek. Samo stil se spreminja.

Majcnov stil je izrazito sodoben in je že na začetku prerastel klasični realizem. Bil je predhodnik posameznih struj našega stoletja, čeprav se je izogibal tistih »izmov«, ki temeljijo na absurdnosti. Kljub široki razgledanosti in ostri presoji mu je manjkalo vsakršnega cinizma. Imel je pač svojo vero, ki mu je omogočala bogat in fin humor v najhujših časih. Tudi Stane Sever ni izgubil svoje vere, zato tudi ne svojega humora, ki je v današnjosti tako redek. Zanimivo bi bilo razmisliti, koliko

se vera obeh v jedru razlikuje. Vsekakor sta oba nasprotna dogmatizmu in sposobna tolerance, drugače bi register njunega razumevanja bližnjih, zlasti trpečih in ponižanih, ne bil tako širok.

Tragično pa se mi zdi, da med številnimi vlogami najpomembnejših domačih in tujih uprizoritev Sever ni mogel upodobiti niti ene vloge iz Majcnovih dram. Tu bi se dopolnila umetnost v dveh naših največjih današnjih predstavnikih, ki pa — in to je absurd — dejansko najbrž sploh nista vedela drug za drugega. Morda sta se prvič srečala šele po smrti — ob oznanilih v našem dnevniku.

Marja Boršnik
Ljubljana

PLENUM MEDNARODNEGA SLAVISTIČNEGA KOMITEJA V HELSINKIH

Od 30. avgusta do 5. septembra 1970 je zasedal v Helsinkih pod predsedstvom akademika prof. dr. W. Doroszewskega Mednarodni slavistični komite. Udeležilo se ga je okrog 40 rednih članov in nekaj gostov. Zastopanih je bilo 19 držav. SFRJ so zastopali redni člani MSK akademik prof. dr. I. Frangeš (kot zastopnik hrvaške slavistike, naslednik prof. dr. J. Badalića), akademik prof. B. Koneski (Makedonija), akademik prof. dr. B. Kreft (Slovenija) in prof. R. Lalić (Srbija). Ker je prof. dr. J. Badalić odstopil tudi kot podpredsednik MSK, je bil na njegovo mesto izvoljen akademik prof. dr. B. Kreft, na mesto pokojnega akademika prof. V. Vinogradova pa akademik prof. M. P. Aleksejev (Leningrad). Po poročilih bivših sekretarjev prof. dr. S. Wollmana in prof. dr. L. Djuroviča o praškem kongresu, sta bila izvoljena za nova sekretarja MSK prof. dr. M. Szymczak in prof. dr. J. Basara, akademik prof. dr. Doroszewski pa je bil izvoljen za novega predsednika že v Pragi, ker je prišlo predsedniško mesto skupaj s sekretariatom na državo, v kateri bo naslednji mednarodni slavistični kongres. Na povabilo poljskega komiteja in poljske vlade bo naslednji kongres leta 1973 v Varšavi. Plenum v Helsinkih je razpravljal predvsem o organizaciji in tematiki prihodnjega kongresa, ki bo v septembru 1973. leta v Varšavi. Trajal bo 8 dni. V te dni sta všteta dan prihoda in odhoda, tako da bo delovno zasedanje trajalo šest dni. 4 dni bodo zasedale sekcije in podsekcije, 1 dan pa komisije MSK. Čas referata je

določen za 15 minut, poročila (komunikata) pa za 10 minut, za diskutanta pa 5 minut. Plenum je soglasno sklenil, da morajo predsedniki sekcij po preteku teh minut brezpogojno takoj vzeti besedo vsakomur, ki bi te časovne okvire prekoračil, ker nastanejo sicer hude motnje v poteku kongresa, hkrati pa je tudi nekolegialno, če kdo svoj čas prekorači, ker gre to na škodo njemu naslednjih referentov in koreferentov; pri diskusiji, za katero bo v celoti točno odmerjen določen čas, pa zaradi takšnih prekrškov ne morejo priti vsi na vrsto, če si ta ali oni prilasti več časa, kar se je v Pragi dogajalo tako pri referatih in poročilih (komunikatih) kakor tudi pri diskusiji. Referati in komunikati morajo biti objavljeni in odposlani tri mesece pred kongresom v 300 izvodih predsedstvu kongresa. Ker je tolikšno število izvodov zvezano z velikimi stroški, so nekateri opozorili na težave, ki jih imajo doma pri iskanju subvencij, zlasti še, ker se tiskovni stroški marsikje povečujejo. Do 30. aprila 1971 morajo biti prijavljeni predsedstvu MSK naslovi referatov in komunikatov. Te morajo pred tem prerešetati nacionalni (državni) komiteji, ki morajo zaradi tega dobiti prijavo naslovov že mesec dni prej (31. marca 1971). Na kasnejše prijave se predsedstvo nikakor ne bo več oziralo in jih zato tudi ne bo upoštevalo. Ker obseg referatov in komunikatov za objavo ni omejen, naj njihovi avtorji strnejo glavne misli ali teze v povzetke, ki pa ne smejo prekoračiti za kongres odmerjenega časa. Kot novo obliko diskusije ali razgovora